

SEBASTIANO DA ROVIGNO (*Sebastiano Schiavone*), drvorezbar i intarzyst (Rovinj, oko 1420 — Venecija, 11. IX. 1505). Kao laik ulazi 1461. u red olivetanaca u Padovi; boravi u samostanima u Mantovi, Veroni, Monte Olivetu, Maggioreu, Firenci, Ferrari i Veneciji. Za samostansku crkvu Sant'Elena u Veneciji rezbario i intarzijama ukrasio 34 korska sjedala (vedute svjetskih gradova) zajedno sa svojim učenikom Giovanijem da Veronom.

SECESIJA, stilski izraz koji se potkraj XIX. st. pojavljuje u Beču i Münchenu (*Jugendstil*), a osnovne su mu značajke valovita linija, plošnost i stilizacija, naglašena dekorativnost te asimetričnost. Naziv se upotrebljava i za umj. pokrete u Europi koji potkraj XIX. st., suprotstavljajući se akademizmu i službenim staleškim organizacijama, osnivaju vlastite udruge.

U Hrvatskoj 1897. skupina umjetnika istupa iz Društva umjetnosti i pod vodstvom V. Bukovca, R. Frangeša-Mihanovića i R. Valdeca osniva stalešku organizaciju Društvo hrvatskih umjetnika. Borba lik. umjetnika za afirmaciju dio je općega pokreta hrv. moderne, čiji zamah traje 1897 — 1903. Pojavljuju se prvi programski tekstovi koji teorijski određuju »novu umjetnost« (Dežmanov uvodnik u časopisu »Mladost« — siječanj 1898) te nastaju prva ostvarenja modernoga stila (oprema časopisa »Vienac«). Za tu je lik. skupinu karakteristično djelomično preuzimanje estetskih norma iz bečke i Münchenske secesije u nastojanju da se uklape u nove struje lik. stvaranja (osobito u arhitekturi i primijenjenoj umjetnosti).

Ideje moderne arhitekture koje u Beču zastupa O. Wagner prenosi u Zagreb njegov učenik *V. Kovačić*. U tekstu »Moderna arhitektura« on ustaje protiv oponašanja pov. stilova i zalaže se za moderni način gradnje, od kojega se zahtijeva logičnost i praktičnost, i koji će arhitekturni prostor prilagoditi potrebama suvremena načina stanovanja. Osim toga, arhitektura kao umjetnost mora biti individualna. Kovačić samo kod nekih građevina primjenjuje stilske elemente bečke secesije (kuće u Masarykovo ul. 21 i 23, 1907), poticaje engl. *Domestic Revivala* (vila Frangeš, 1910) i *Mackintoshove* arhitekture (vila u Masarykovo ul. 9/1, 1905).

Radi podizanja umj. razine domaće arhitekture Kovačić je osnovao 1906 (zajedno s Podhorskim i Bastlom) Klub hrvatskih arhitekata u okviru kojega modernu arhitekturu zastupaju još *H. Ehrlich* i *E. Schön*. Stilske oblike secesije pod utjecajem austr. i njem. arhitekture dosljednije primjenjuje skupina mladih arhitekata školovanih u inozemstvu (*A. Baranyai*, *V. Bastl*, *I. Fischer*, *L. Kalda*, *R. Lubynski* i *D. Sunko*).

S. se u arhitekturi Zagreba pojavljuje 1897/98 (kuća Rado, Strossmayerov trg 7), ali prve čistije primjere stila grade arhitekti *L. Hönigsberg* i *J.*

Deutsch (zgrada ljekarne Pečić, Ilica 43, 1899). U njihovu se projektantsko-građevnom poduzeću zapošljava *V. Bastl* donoseći iz Beča oblike i dekorativne elemente Wagnerove škole (zgrada Trgovačko-obrtničke komore i Etnografskoga muzeja, 1903; kuća Kallina u Masarykovo ul. 19, 1903; kuća Rado, Trg bana Josipa Jelačića 5, 1903; »Elsa fluid«, Jurišićeva 1, 1905; zgrada Centralne štedionice s kavanom »Korzo«, 1906). Među mnogobrojnim realizacijama toga poduzeća ističu se secesijske zgrade u Kurelčevoj ul. 3, 1905; na sjeveroist. uglu Petrinjske i Hatzove ul., 1910. te u Ilici 11, 1913. Pod utjecajem Olbricha i Schöntala nastaju prvi projekti *A. Baranyaija* (vila Tišov, Pantovčak 54, 1900), koji od 1905. zajedno sa S. Benedikom gradi niz stambenih i poslovnih zgrada (kuća Popović, Trg bana Josipa Jelačića 4 — s Meštrovićevim reljefom u glaziranoj keramici; zgrada na sjeverozap. uglu Boškovićeve i Petrinjske ul., 1906; kuće u Mihanovićevoj 18, 1908, na ist. uglu Gundulićeve i Mihanovićeve, 1909; u Palmotićevoj ul. 7, 1910; Palača Srpske banke — danas HRTV, Jurišićeva 4, 1910). Posebno uspješno oblikuje mnogobrojne vile usvajajući Hoffmannovu koncepciju građenja i unutrašnjega prostornog uređenja (vlastita vila i vila Benedik na Tuškancu, 1909; vila Ilić na Paunovcu 7, 1920). Jedan od reprezentativnijih primjera secesijske arhitekture u Zagrebu je Sanatorij — danas Dječja bolnica (Klaićeva 18, 1908) *I. Fischera*. Utjecaje sjevernonjem. arhitekture donose *R. Lubinski* i *D. Sunko*. Lubinski projektira niz najamnih zgrada (kuća u Nazorovo ul. 3, 1908; kuće Hipotekarne banke na Prilazu Gj. Deželića 42, 44 i 46, 1911; kuće na Svačićevu trgu 8, 1910. i u Palmotićevoj 5, 1911) i najvrednije djelo secesijske arhitekture u Hrvatskoj, zgradu Nacionalne i sveučilišne biblioteke (1910—13). Sunkove malobrojnije, izrazitije secesijske građevine karakteriziraju mali otvori i rijetki dekorativni elementi na širokim zidnim ploham (uglovnica u Petrinjskoj ul. 5, 1913. i Žerjavićeva 72, 1914). Tradicionalnijeg su izgleda secesijske građevine koje projektiraju arhitekti i graditelji *L. Kalda* (zgrada današnje Narodne banke, Jurišićeva 17), Greiner i Waronig (kuće u Jurišićevo ul. 26 i Nazorovo ul. 1, 1905), O. Munder, J. Kaučić, F. Florschütz, A. Gyketta, te Pollak i Börnstein.

U Splitu dekorativne secesijske oblike pod utjecajem Beča primjenjuju arhitekti *Š. Nakić* (kuća V. Andrića na Narodnome trgu, 1900) i *K. Tončić* (zgrade Sumpornoga kupališta u Marmontovo ul. 4, 1903). Autor prvoga regulacijskog plana Splita *P. Senjanović* u svojim se tekstovima zalaže za domaću graditeljsku tradiciju u duhu funkcionalnih konstruktivnih oblika, primjerenih suvremenim čovjekovim potrebama.

A. BARANYAI i S. BENEDIK, kuća na Trgu bana J. Jelačića u Zagrebu s reljefom I. Meštrovića